

CENTRUM FÖR KLIMATPOLITISK FORSKNING
TEMA MILJÖFÖRÄNDRING

Yttrande

Anpassningsutredningens betänkande Vem har ansvaret? (SOU 2017:42)

Centrum för klimatpolitisk forskning (CSPR) har fått möjlighet att lämna synpunkter på Anpassningsutredningens betänkande ”Vem har ansvaret?”.

Centrum för klimatpolitisk forsknings uppdrag är att ta fram kunskap, underlag och metoder för klimatarbetet i Sverige och internationellt. Arbetet organiseras inom fem forskningsområden: omställning; sårbarhet, anpassning och förändring, klimatvisualisering, kommunikation och beslutsstöd, mätning och ansvar för växthusgaser samt förståelser och kultur.

Helhetsbedömning:

Centrum för klimatpolitisk forskning välkomnar att anpassningsutredningen betonar att dagvattenfrågorna behöver komma in tidigt i samhällsplaneringen och präglas av en helhetssyn. CSPR tillstyrker:

- Förslaget att göra avslag på bygglovsansökningar om uppenbara risker föreligger.
- Förslaget att möjliggöra krav på marklov för att hårdgöra ytor.
- Förslaget att ställa tvingande krav på att kommunens syn på risken för skador på bebyggelse och byggnadsverk på grund av översvämning, ras, skred och erosion och hur dessa risker kan minska eller upphöra ska framgå av översiktsplanen.
- Förslaget att införas reglering om att fastighetsägare kan begränsas i rätten att fritt lämna över dagvatten till den allmänna va-anläggningen.

Vidare välkomnar CSPR att länsstyrelsernas roller att tillhandahålla underlag, samordna klimatanpassning samt granska och överpröva planer synliggörs. Utredaren nöjer sig med att konstatera att ingen jävssituation föreligger. Vi menar att rollen som ”tillhandahållare” (alltså endast en kanal) skulle kunna preciseras för att underlätta tillsyn och underlätta rollen som granskare. Forskningen visar att granskningspraktiken varierar och att det i granskningen kan skapas konflikter i relation till det kommunala planmonopolet/självbestämmandet som påverkar möjligheten att stärka anpassningsfrågorna negativt. Vidare är det utökade uppdraget för utredningen om tillsynsvägledning positivt.

Frågan om tydlighet om planeringsförutsättningar / scenario kopplat till risknivåer, säkerhetsmarginaler och tidsperspektiv är mångfacetterad. Å ena sidan ökar

tydligare risknivåer jämförbarheten och gör det enklare att skaffa sådana underlag. Å andra sidan är ju att göra de lokala politikerna medvetna om riskerna – och vilken risk de tar oavsett nivå - en central del i kommunens klimatanpassning. Det gäller att veta vilken risk man är villig att ta och vad det innebär för olika områden.

Trots en gedigen genomgång av effekter av inträffade skyfall och dess konsekvenser är det genomgående svårt att se att frågan om pluviala översvämningar hanteras tillfredsställande i utredningen. Mot bakgrund av det stora behovet av yta/mark och nya principer för hur man skapar skyfallsrobusta svenska städer ter sig de föreslagna åtgärderna om analys i ÖP och vägledning från Boverket otillräckliga. CSPR föreslår att utredningen kompletteras med större möjlighet att ställa krav på flödesbegränsning i detaljplan, uttala att analysen även ska gälla skyfall, fler förslag som ger kommunen möjlighet att genomföra skyfallsåtgärder i befintlig bebyggelse och hjälp att avväga skyfallshänsyn mot andra hänsyn. Utredningens avgränsning till trots, hade det här varit på sin plats att föreslå/lägga grunden till former för aktörssamverkan kring att minska riskerna för skyfall i befintlig bebyggelse. Utredningens konstaterande att kommunerna saknar ansvar för att klimatanpassa befintlig bebyggelse borde ha åtföljts av fler förslag på hur detta skulle kunna åstadkommas. Här delar CSPR uppfattningen om att frågan om förlängd preskriptionstid inte löser problemet att lägga grund för klimatanpassning av befintlig bebyggelse. Men detta borde ha varit ytterligare ett skäl till att föreslå åtgärder för att underlätta klimatanpassning av befintlig bebyggelse.

Den generella avgränsningen till bebyggd miljö är olycklig eftersom det försvårar ett avrinningsområdesperspektiv, vilket sannolikt leder till ineffektiv allokering av anpassningsåtgärder. Utredningen skulle ha kunnat peka på detta i instruktionerna till de analyser som ska genomföras som en del av översiktsplaneringen.

Ett förändrat klimat kommer att ställa högre krav på jordbrukets markavvattning. Avvattningssystemen inom jordbruket har redan idag problem med ökad belastning från urbana områden. Klimatförändringar och samhällsutbyggnad kring odlingslandskap förväntas öka belastningen på jordbrukets avvattningssystem som inte är dimensionerade för att klara bostäders, industriers och infrastrukturens behov av avvattning och översvämningsskydd. Dessa aspekter torde uppmärksammas mer i utredningen och kopplas till Jordbruksverkets regeringsuppdrag om markavvattning i ett förändrat klimat.

Vidare anser CSPR att det hade varit angeläget att i ett separat avsnitt behandla frågan om juridiska hinder/begränsningar i relation till andra hinder och begränsningar för klimatanpassning i Sverige. Det hade även varit önskvärt om utredningen kunnat lägga fram principer för hur klimatanpassning av den bebyggda miljön ska underlättas / stödjas.

CSPR menar även att betänkandets titel är illa vald. Utredningen genomsyras av frågan om fördelning av ansvar och vikten av att alla olika aktörer är med och skapar en helhetsbild för att sedan kunna minska riskerna på ett strategiskt och effektivt sätt. Exempelvis ”Hur fördelas ansvaret?”, ”Vilka ansvarar för vad?” eller ”Tydligare fördelning av ansvaret för klimatanpassning inom byggd miljö” skulle bättre spegla utredningens innehåll och förslag.

I tjänsten,

Mattias Hjerpe (föreståndare)
Anna Bohman, Sofie Storbjörk, Lotten Wiréhn och Erik Glaas (forskare)